בס"ד

– הגליון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

גליון מספר: 69

פרשת ויחי

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375

דברים במחשבה
להסיר את רשמי הלילה

פתרון החידה הקודמת
אופן הפסיעה לאחוריו

החידה השבועית
מהו המקום לשלוש פסיעות

יעקב אבינו לא מת!

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

פרשתנו מתחילה (מז, כח):

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי יְמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּיו שֶׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמְאַת שָׁנָה:

ונשאלת השאלה, אומנם חשוב מאד לדעת כמה שנים יעקב אבינו חי, אבל מדוע לציין כמה שנים הוא חי בארץ מצרים?

עוד יש לשאול על גמרא שקשה להבין במסכת תענית (ה ע"ב):

רב נחמן ורבי יצחק הוו יתבי בסעודתא, אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק: לימא מר מילתא! אמר ליה, הכי אמר רבי יוחנן: אין מסיחין בסעודה, שמא יקדים קנה לושט ויבא לידי סכנה. בתר דסעוד אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: יעקב אבינו לא מת. – אמר ליה: וכי בכדי ספדו ספדניא וחנטו חנטייא וקברו קבריא? – אמר ליה: מקרא אני דורש, שנאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים, מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים – אף הוא בחיים.

הגמרא בעצם אומרת שיעקב אבינו לא באמת מת, וזה קשה ביותר לאור מה שכתוב בפרשה במפורש וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו, וכן וַיַּחַנְטוּ הָרֹפְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל? ועוד וַיַּעַל יוֹסֵף לִקְבֹּר אֶת אָבִיו, ואין בגמרא תירוץ לשאלה זו כי אם "מקרא אני דורש".

המשך חכמה מסביב את הדברים בצורה נפלאה.

תחילה הוא מקדים שיש כמה סוגים של חיים, לא כל האנשים חיים באותה תודעה. יש אדם שחי רק לעצמו (שגם זה טוב באיזה שהוא אופן) דואג לעולם הבא שלו ולעולם הזה, יש אדם שחי רק לבני ביתו - כל הזמן דואג להם וכל חייו רב סביבם, ויש אדם מעבר לזה שחי לכל בני עירו - כמו שאמרו "ויצא יעקב מבאר שבע" - יציאת צדיק עושה רושם משום שהוא משפיע ופועל שם, אבל יש צדיק שחי בשביל כל העולם - "אדם כללי" ועל זה נאמר בספר משלי (י, כה): "וצדיק - יסוד עולם".

יעקב אבינו, לא חי חיים אינטרסנטים רק לעצמו, וגם לא רק לבני ביתו בארץ גושן -

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון

להסיר את רשמי הלילה

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

הקדמה:

שנת לילה ערבה ומספקת, היא בהחלט תנאי הכרחי ובסיסי ליצירת תשתית בריאה לחיינו. ללא שעות שינה מספקות, הננו חושפים את חיינו למחלות רבות וכשלים רבים שמופיעים על במת חיינו הפרטיים לאורך השנים.

ללא שעות שינה מספקות, נדמה כי לא נוכל לפעול את התפקיד המוטל עלינו בעולם בצורה שלימה ואמתית; אדם עייף עפ"י רוב, אינו מסוגל להתרכז במידה ניכרת בתחום בו הוא עוסק. כך גם בעולם בית המדרש המופלא - על מנת להשקיע היטב בלימוד התורה, ולהגיע להבנות עמוקות כפי מידת השגתנו, אנו מוכרחים לישון את כמות השעות הנצרכת והמספקת על מנת ללמוד כראוי ולא להגיע לידי ביטול תורה.

וכפי שכותב הרב קוק זצ"ל (אורות התורה פרק ז' פסקה א'):

"ישנן כמה סבות המעכבות את האדם מדברי תורה שלא יכנסו בלבבו... והסבות הללו יש שהן גשמיות... ויש שהן באות מחסרון הכשרה של חול".

ניתן לראות מדברי הרב זצ"ל שלעיתים רבות עניינים חומריים כאלה ואחרים כדוגמת חסרון בשעות שינה נצרכות, הן אלו שיובילו את האדם לביטול תורה, ולחוסר יכולת לקלוט את התכנים הנלמדים כראוי.

עם זאת, על אף חשיבותה הרבה של השינה, עלינו לדעת שהיא גם יוצרת אצל האדם מעין "כבידות רוחנית", שעלולה להכביד עליו בעת בואו לעסוק במלאכת עבודת ה'. במאמר שלפנינו נשתדל להעמיק מעט בעניין זה, ונבאר כיצד יכולים אנו להימלט מפח המוקש שטומנת לנו השינה הנצרכת.

"שתהא תפילתי סמוך למיטתי"

הגמרא במסכת ברכות (דף ה' עמ' א') מבארת עניין חשוב ויסודי שכל יהודי צריך להזדרז ולקיימו ככל האפשר, בכל בוקר ובוקר בעת קומו משנתו. נעיין תחילה בדברי הגמרא:

תניא, אבא בנימין אומר: על שני דברים הייתי מצטער כל ימי – על תפלתי שתהא לפני מטתי, ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום. על תפלתי שתהא לפני מטתי – מאי לפני מטתי? אילימא לפני מטתי ממש – והאמר רב יהודה אמר רב

ואיתימא רבי יהושע בן לוי: מנין למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר – שנאמר: ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל. לא תימא לפני מטתי, אלא אימא: סמוך למטתי.

מתוך דברי הגמרא, ניתן לראות שחז"ל הורו הוראה ברורה עבור כל אחד ואחד מאיתנו: עלינו להתפלל סמוך למיטתנו. על מנת להבין היטב את הוראת הגמרא, נעיין בביאורו של רש"י (שם):

סמוך למטתי - כל ימי נזהרתי שלא לעשות מלאכה ושלא לעסוק בתורה כשעמדתי ממטתי עד שאקרא קריאת שמע ואתפלל

חז"ל הורונו להשתדל עד מאוד, להקדים את התפילה והעיסוק בהכנותיה, לזמן הקימה משנת הלילה. לקימה משנת הלילה כמה שאפשר. עד כדי כך, שאבא בנימין היה משתדל מאד כל ימיו, על מנת לסמוך את תפילת השחר אל הקימה מן המיטה כמה שאפשר.

הרב קוק זצ"ל מבאר את דברי הגמרא באופן עמוק כדרכו בקודש, ועומד מתוכה על יסודות נכבדים ונאמנים, הן לגבי עניין השינה, מהותה והשפעתה על עולמו הרוחני של האדם, והן לגבי הצורך הנולד בעקבות כך למהר כמה שאפשר לעסוק בענייני התפילה. נעיין בדבריו (עין איה ברכות א' פסקה לט') :

תניא אבא בנימין אומר, על שני דברים הייתי מצטער כל ימי, על תפילתי שתהא סמוכה למטתי. כי בשינה האדם משוקע בחומריות, מפני שהרצון השכלי סר ממנו, וכח המדמה לבדו פועל בו. ע"כ רוח הטומאה שורה על הגוף עד שצריך להעבירו בנטילת ידים.

אע"פ ששעות השינה הן חשובות ונצרכות עד מאד עבור האדם, מכל מקום יש להן השפעה חומרית רבה על חייו.

כידוע הורונו חז"ל ש"שינה - אחד מששים למיתה". בעת השינה, האדם נדמה במקצת למת. נסביר מעט את הדברים. גזרה חכמתו העליונה של השי"ת שהיממה האנושית בזה העולם תתחלק לשני

חלקים עיקריים: חלק היום- המאופיין בעשייה ופעילות מצמיחה, וחלק הלילה שהוא חלק של מנוחה הן עבור הגוף והן עבור הנשמה על חלקיה השונים.

אולם בשעת המנוחה, חל מעין פירוד בין הגוף של האדם לבין נשמתו, פרידה הדומה באופן קלוש לפירוד שנעשה לאחת מיתת האדם. הגוף מוטל כגוויה בשעת השינה, בעוד החיות הרוחנית סרה ממנו לזמן מה ומותירה את הגוף ללא חיותה המופלאה. .

בעת בה האדם ישן ונפרד הצד החומרי מהצד הרוחני, קרי- הגוף מהנשמה, הגוף נותר ללא איזון רוחני. במהלך שעות הערות, החלק הרוחני שבאדם משפיע השפעות רוחניות על האדם וגורם שהגוף לא ישלוט לבדו ביד רמה על ממלכת חיי האדם, וממעט את השפעותיו על עולמנו. אולם בשעת השינה, כאשר נפרדים שני חלקי האדם, הגוף נשאר בחומריותו, " וכח המדמה" דהיינו הדמיונות החומריים ממלאים את עולמו, ואף באים לידי ביטוי בחלומותיו. וכפי שביאר עוד הרמח"ל:

הנה בהיות האדם ישן, כחותיו נחים, והרגשותיו שוקטות, והשכלתו גם כן נחה ושוקטת, ורק הדמיון לבדו יפעל וילך, וידמה ויצייר ענינים, כפי מה שיזדמנו לו, משארית מה שנצטייר בו בעת היקיצה ומה שיגיע אליו מן האדים והעשנים העולים אל המוח, אם מן הלחות הטבעיים ואם מן המאכלים - וזה ענין החלומות אשר לכל בני האדם.

אלא שצריכים אנו לדעת, שהפירוד הזה בין הגוף לבין הנפש בשעת הלילה, יוצר השלכות אשר עלולות לסכן את עולמו הרוחני של האדם לאחר שיתעורר אל יום חדש, כפי שכותב הרב זצ"ל במקום אחר:

והנה כשהאדם ישן, נשאר חלק החמרי לבדו וחלק השכלי מסתלק ממנו. ע"כ רוח הטומאה שורה עליו, ויכול התחזקות כח החמרי לגרום לו תכונה רעה בשעת השינה, גם אחרי העירו

הזמן בו נותר הגוף ללא הצד הרוחני אשר מאזן את עולמו החומרי תדיר, משפיע על האדם גם בשעה שמקיץ משנתו. השפעה זו היא אשר כונתה בפי חז"ל "רוח טומאה", דהיינו התגברות חומרית רבה שמגבירה את צדדיו החומריים, שעל מנת להסירה עליו ליטול את ידיו תחילה בשעת הבוקר, שידיו הן ראשית ההיחשפות לטומאה ולחדלון.

התעצמות הצד הרוחני בזמן השינה:

אלא שלכאורה הדברים האמורים עד כה מעוררים תמיהה. כידוע, בקרב צדיקים רבים ידועה שעת השינה כשעה כמסוגלת פעמים רבות לחזיונות טהורים ועליונים מעמקי נשמתם.

ואף יותר מכך, לצד אמירתם של חז"ל שהזכרנו לעיל ש "שינה - אחד מששים למיתה" הם הוסיפו בחוכמתם ש"חלום - אחד מששים לנבואה." כלומר שעת השינה בה מופיעים חלומותיו של האדם, יש בה מעין חזיון נבואי לעיתים. עניין זה מורה שבשעת השינה יש גם מעלה רוחנית מסוימת.

במבט ראשון נראים הדברים כסותרים, אך ממשיך הרב ומסביר:

והיינו כי אף שאפשר לשלמי המעלה שיהיו פועלים בשכלם בשנתם בהשגות רמות למאד, כנודע מקדושי עליון הרבה שזכו לזה, היינו מצד הנשמה, אבל על הגוף אין הנשמה פועלת בשעת השינה.

בשעת השינה מתרחשת פעולה מרתקת. הגוף אומנם נשאר כאן בעולם הגשמי, שרוע על מיטתו, אך הנשמה אשר מחייה אותו, מתעלה אל מקומה הטבעי, אל מציאות עליונה השייכת אל מחוזות רוחניים גבוהים מאד שאינם שייכים אל מגבלות העולם הזה. הנשמה על חלקיה הרבים, זוכה למעין 'מסע לילי' יום-יומי, במחוזות הרוחניים אשר אליהם היא שייכת. אלא שלאחר שחוזרת הנשמה אל הגוף והאדם זוכה להתעורר אל מלאכת יומו, אין הוא מרגיש או זוכר דבר וחצי דבר, ממסעה המופלא של נשמתו.

אלא שישנם אנשים מסוימים, שאכן מצליחים לקבל מעין רשמים קלושים הן במהלך הלילה והן לאחריו ממסעה המופלא של הנשמה. ייתכן ויהיו אלו אנשי קודש עליונים, אשר זכו בחייהם להיחשף כמידת האפשר לאור נשמתם, וממילא ביכולתם לקבל רשמים רוחניים אף בשעת התעלותה של הנשמה. וכן יכולים אלו להיות אנשים אחרים שאינם בעלי מעלה מיוחדת, אך מסיבות נעלמות כאלה ואחרות, הם זוכים לקבל מעין רושם רוחני ממסעה של הנשמה.

אלא שכאן מדייק הרב זצ"ל דיוק חשוב ויסודי: אע"ג שהנשמה זוכה למעין התעלות עליונה בשעת השינה, אין היא מתעלה אלא לבדה, ואילו הגוף נשאר כאן, בתחתיות ארץ. עצם הפירוד בין הגשמיות לבין החומריות בעולמו של האדם, משאירה את החומריות ללא כל איזון כפי שכתבנו לעיל, וממילא הולך הגוף ומתעצם בחומריות מעיבה. לאחר שהנשמה תחזור אל הגוף בשעת הקימה, יהיה עליה להתמודד עם החומריות הגסה שהתעצמה בקרבו, בעת בה היה הגוף במציאות הדומה למיתה.

המשך בעזה"ה בשבוע הבא

כיצד היא אופן הפסיעה לאחוריו?

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

הגהות מימוניות- רגל שמאל יפסע תחילה, כמבואר במדרש "כל עצמותי תאמרנה אמר דוד וכו' עד רגל שמאל לשלש פסיעות שאחר תפילה". וכן כתב בספר אוהל מועד ובשיבולי הלקט.

אך מהר"י אבוהב בשם הארחות חיים כתב שרגל ימין יפסע תחלה כמו שאמרו חז"ל (יומא נח:) כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין ואמרינן נמי (מנחות לד.) כי עקר אינש כרעא דימינא עקר ברישא. וכן כתב בבעל המפתח.

ושיעור פסיעות אלו לכל הפחות הוא שיתן גודל בצד עקב.

והב"י כתב שלענין הלכה מכיון שנמצא מפורש במדרש לעקור של שמאל תחלה- כן היא ההלכה, ומה שכתוב במדרש "כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין"- אינה לענין עקירה מכיון שכאן בעקירה אינו פונה לשום צד.

והד"מ (ב) בשם הרשב"א ששאלת אם יש שיעור לג' פסיעות לא ידעתי שיעור לפסיעות שלאחר התפילה שאינן אלא משום נטילת רשות כנפטר מלפני המלך, ואף על פי שפסיעה בינונית היא אמה, לשיעור פסיעות אלו לא שמענו שיעור, ופוק חזי מה עמא דבר שברוב המקומות אין להם מקום פנוי של ג' אמות.

והד"מ כתב שטוב לנהוג כדברי ארחות חיים דהיינו לפסוע עקב בצד גודל ככהנים, שהרי כתב ב"י בשם רב האי גאון דטעם ג' פסיעות אלו הם כנגד הכהן כשיורד מעשיית התמיד שהיו בין כבש למזבח ג' רובדין של אבן ויורד בהן ג' פסיעות ותפילה כנגד תמידין תקנום אם כן יש לנו גם כן לעשות ככהן בזה להיות הפסיעה עקב בצד גודל, ואף על גב דכתב ב"י טעמים אחרים על ג' הפסיעות מכל מקום טוב לחוש לדברי רבינו האי גאון, ועוד שהוא דרך כבוד לילך לאחריו מן התפילה בכובד ובמתון מלפסוע פסיעות גסות לאחריו שאז נראה שהתפילה עליו כמשא ורץ ממנה.

מתי יאמר עושה שלום:

מהר"י אבוהב- מפשט הגמרא ומלשון הטור והפוסקים נראה שאין לומר עושה שלום אלא לאחר שעקר שלש פסיעות, אך כתב שמה אעשה שכל העולם אין נוהגין בזה הדרך אלא אומרים מיד בעת העקירה, וכתב שצריך עיון.

תרומת הדשן- יפסע תחילה ואח"כ יתן שלום מכיון שבגמרא אמרו שיפסע ואח"כ יתן שלום, וכן דעת כל הפוסקים, ולכן אין למנהג משמעות מה לנו ולמנהג טעות שלא נהגו כמותו.

פסיקת הלכה:

השו"ע פסק: "כשפוסע, עוקר רגל שמאל תחלה; ושיעור פסיעות אלו, לכל הפחות, הוא כדי שיתן גודל בצד עקב".

המ"ב (יג) כתב שמכיון שמסתמא עוקר אינש כרעא דימינא ברישא, ולכן עוקר כאן בשמאל דמראה בעצמו כאלו כבד עליו ליפטר מן המקום. והבה"ל הביא שהמג"א כתב שלפי זה איטר יעקור את רגלו הימנית תחילה שהיא ימין של העולם.

עוד כתב המ"ב שסדר הג' פסיעות אלו הוא תחלה יפסיע ברגל שמאל פסיעה קטנה, ואח"כ יפסיע בשל ימין פסיעה גדולה, ואח"כ יפסיע בשמאל באופן שיהיו רגליו שוים.

עוד כתב המ"ב (יד) שהטעם של עקב בצד גודל הוא כמו פסיעות הכהנים בשעת עבודה שהיו מהלכין עקב בצד גודל.

והמג"א כתב שבפחות משיעור זה אין עליה שם פסיעה כלל ואין להקל אפילו המקום צר ודחוק, אך כתב שיש מקילין במקום הדחק. וכל זה דוקא אם האדם העומד אחריו אינו מתפלל אבל כשהוא מתפלל בכל גווני אין לו לפסוע בתוך ד' אמותיו.

והרמ"א פסק: "ולכתחילה לא יפסיע פסיעות גסות יותר מזה" (לפי הטעם שכתב הב"י לג' פסיעות). המ"ב (טו) כתב שלשון הרמ"א אינו מדוקדק מכיון שהיה לו לכתוב בלשון "וי"א" שהרי הוא חולק על המחבר שסובר הרמ"א לכל הפחות, ומשמע שפסיעות גסות יותר עדיף. עוד כתב המ"ב (טז) שהטעם שלא יפסע גסות- מכיון שתפילות כנגד תמידים תקנום ובעינן דומיא דכהנים בעבודתן, ולכן לא יפסע פסיעות גסות יותר ועוד דמיחזי כרץ מלפני המלך. וכן פסקו הב"ח ודה"ח.

שאלת השבוע

מהו המקור לשלוש פסיעות?

ר׳ ישראל יעבץ—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש״ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ
של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל״ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז״ל

ניתן לשלוח מזל״ט או איחולי ברכה למייל או לוואטסאפ
של המכון עד יום חמישי.

<< המשך הדבר תורה מעמוד השער <<

יעקב דאג לכל מצרים, וכאשר הוא הגיע למצרים התפלל והפסיק הרעב בכל הארץ. וזה מבאר, מדוע לאחר מותו היה ״אבל כבד זה למצרים״, משום שלאחר מותו הרעב חזר בכל מצרים.

ובקשר למיתה שלו, בודאי שיעקב אבינו מת ולא בכדי ספדו ספדניא וחנטו חנטייא וקברו קברייא, אלא כמו שהגמרא אומרת - מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. וזה על דרך הגמרא במסכת ברכות (יח ע״א):

צדיקים במיתתן נקראו חיים.

אם האדם עשה מעשים כל כך טובים בחייו ומעמיד ילדים ותלמידים צדיקים הממשיכים את דרכו, זה נחשב שהוא חי וממשיך לפעול בעולם וזכויותיו רק מתרבות בכל רגע ורגע, ממש כמו אדם חי!

יהי רצון שנזכה להמשיך במורשת יעקב אבינו לעשות הרבה טוב וחסד לכל הסובב אותנו!

שבת שלום!